

سیره اهل بیت علیهم السلام
در ارتباط با طبیعت و حیوانات

حسن پاکدامن جیرکلی

۱۴۰۱

- سرشناسه : پاکدامن، حسن، ۱۳۶۱ -
 عنوان و نام پدیدآور : سیره اهل بیت علیه السلام در ارتباط با طبیعت و حیوانات/ حسن پاکدامن.
 مشخصات نشر : قم: عصر جوان، ۱۴۰۱.
 مشخصات ظاهری : ۲۶۲ ص.
 شابک : 978-622-253-285-7
 وضعیت فهرست : فیپا
 نویسی :
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۳۹ - ۲۴۶.
 موضوع : طبیعت -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 Nature -- Religious aspects -- Islam
 حیوان‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 Animals -- Religious aspects -- Islam
 رده بندی کنگره : ۱۵۵/۲۳۰BP
 رده بندی دیویی : ۴۸۳/۲۹۷
 شماره کتابشناسی : ۸۹۵۷۲۸۴
 ملی :
 اطلاعات رکور : فیپا
 کتابشناسی :

نام کتاب: سیره اهل بیت علیهم السلام در ارتباط با طبیعت و حیوانات

مؤلف: حسن پاکدامن جیرکلی

خدمات فنی: ابوالقاسم کریم تبار

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

انتشارات: عصر جوان

شمارگان: ۵۰۰

چاپخانه: زمزم

قیمت: ۱۴۰/۰۰۰ تومان

مرکز پخش: قم خیابان ارم پاساژ قدس طبقه آخر پلاک ۱۶۷

انتشارات عصر جوان تلفن ۰۲۵۳۷۷۳۰۰۳۷ - ۰۹۱۲۵۵۲۸۴۸۰

حق چاپ برای ناشر و مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان ..... صفحه

پیشگفتار ۱

مباحث مقدماتی ۳

مقدمه ۳

مفهوم‌شناسی ۹

۱. سیره و اهل بیت علیهم‌السلام ۹

۲. طبیعت ۱۱

۳. تعریف محیط زیست ۱۲

۴. حیوانات ۱۳

بخش اول: جایگاه طبیعت و محیط زیست در قرآن و سیره

اهل بیت علیهم‌السلام ۱۵

فصل اول: جایگاه طبیعت و محیط زیست در قرآن ۱۷

الف) جایگاه عناصر طبیعت در قرآن (سوگندهای قرآن) ۱۷

ب) طبیعت، درس هستی‌شناسی ۲۱

۱. آثار طبیعی، درسی برای خداشناسی ۲۲

۲. رستاخیز، آشکارترین درس طبیعت ۲۳

ب / ✧ سیره اهل بیت علیهم السلام در ارتباط با طبیعت و حیوانات

- ج) ارتباط متقابل انسان و طبیعت با تکیه بر آیات قرآنی..... ۲۶
۱. رابطه انسان با طبیعت..... ۲۷
۲. رابطه انسان و طبیعت با خداوند..... ۲۸
۳. اصل ارتباط متقابل عمل انسان و طبیعت در آیات قرآن کریم..... ۳۰
- فصل دوم: جایگاه طبیعت و احیای آن در سیره اهل بیت علیهم السلام..... ۳۷
- مقدمه..... ۳۷
- الف) اصول حاکم بر سیره اهل بیت علیهم السلام در محیط زیست..... ۳۹
۱. اهتمام به کشاورزی و احیای زمین..... ۴۰
۲. مهربانی رسول خدا صلی الله علیه و آله از قطع درختان..... ۴۴
۳. بیان جایگاه آب و خاک..... ۴۵
۴. آگاه ساختن مردم از سودمندی‌های گیاهان..... ۴۶
۵. پرهیز از اسراف و استفاده صحیح از طبیعت..... ۴۷
۶. ایجاد امنیت از طریق قانونگذاری..... ۴۸
- ۶- ۱. حقوق آب‌ها و مرتع‌ها..... ۴۹
- ۶- ۲. قوانین احیای موات، آب و زمین..... ۵۷
- ۶- ۳. اجرا، پیگیری و استقامت..... ۶۰
- ب) فرهنگسازی در راستای تشویق به درختکاری و آبادانی زمین..... ۶۳
۱. اهمیت کاشت درخت..... ۶۶
۲. اهمیت درخت دارای محصول (مثمر)..... ۶۷
۳. درختکاری صدقه‌ای جاریه..... ۶۸

بخش دوم: شرایط بهره‌برداری از طبیعت در سیره اهل بیت علیهم‌السلام ۸۳

فصل اول: تکریم طبیعت ۸۵

مقدمه ۸۵

الف) مسئولیت انسان در برابر حفظ طبیعت ۸۵

ب) حفظ محیط زیست در سیره پیشوایان معصوم علیهم‌السلام ۹۲

ج) محیط زیست، بستر رشد و تعالی انسان ۹۳

د) فرهنگ زیست محیطی آمیخته با مقام خلافت الهی انسان ۹۴

ه) دنیای امروز و محیط زیست بیروح ۹۷

و: مسئولیت خطیر دولتمردان اسلامی در تأمین محیط زیست ۹۹

ز: تأثیر احیای محیط زیست در سعادت آخرت ۱۰۴

فصل دوم: عمران طبیعت ۱۰۹

مقدمه ۱۰۹

الف) بهره‌گیری صحیح از طبیعت ۱۱۱

ب) رابطه اخلاقی انسان با طبیعت ۱۲۲

۱. بهره‌گیری مادی ۱۲۲

۲. بهره‌گیری معنوی ۱۲۸

فصل سوم: کنترل و شرایط بهره‌برداری از طبیعت ۱۳۳

مقدمه ۱۳۳

الف) نهی از اسراف و قطع درختان ۱۳۴

ب) نهی از آلوده کردن محیط زیست ۱۴۲

۱. آلودگی هوا ۱۴۳

۲. آلودگی آب ۱۴۴

۳. آلودگی خاک..... ۱۴۵
۴. تجاوز و تعدی نسبت به محیط زیست؛ افساد در زمین ۱۴۹
- بخش سوم: شرایط نگهداری حیوانات در سیره اهل بیت علیهم السلام**
- فصل اول: تأمین مکان و محل سالم برای زندگی حیوانات..... ۱۵۵
- مقدمه..... ۱۵۵
- الف) تأمین مکان برای حیوانات اهلی..... ۱۵۶
- ب) تأمین مکان برای حیوانات وحشی..... ۱۵۹
- فصل دوم: سلامت و بهداشت حیوان**..... ۱۶۳
- الف) بهداشت حیوان در اسلام..... ۱۶۳
- ب) روایات - فتاوا..... ۱۶۴
- بخش چهارم: حقوق حیوانات در قرآن و سیره اهل بیت علیهم السلام**
- فصل اول: حقوق حیوانات در قرآن..... ۱۶۹
- مقدمه..... ۱۶۹
- الف) تدبیر در خلقت چهارپایان و حیوانات اهلی..... ۱۷۲
۱. قرآن و دعوت انسان به تفکر در آفرینش برخی حیوانات... ۱۷۳
- ۱ - ۱. شتر..... ۱۷۳
- ۱ - ۲. زنبور عسل..... ۱۷۵
- ۱ - ۲ - ۱. اهمیت به کار و کوشش..... ۱۷۶
- ۱ - ۲ - ۲. تقسیم کار و وظیفه‌شناسی..... ۱۷۶
- ۱ - ۲ - ۳. اتفاق و اتحاد..... ۱۷۶
- ۱ - ۲ - ۴. نظم و نظافت..... ۱۷۷

پیشگفتار

با نگاهی به آیات، روایات و سیره اهل بیت علیهم السلام روشن می‌گردد که هیچ مکتبی مانند اسلام به محیط زیست و حراست از آن اهمیت نداده است. قرآن کریم در بسیاری از آیات، انسان‌ها را به مطالعه طبیعت و عناصر آن فراخوانده است؛ زیرا توجه انسان به طبیعت در حقیقت نگرش به جهان هستی است که باعث تفکر و اندیشیدن انسان می‌شود و در سیره اهل بیت علیهم السلام بر آن تأکید شده است. نابسامانی‌های موجود امروز در طبیعت و آلودگی‌های زیست-محیطی، ناشی از بهره‌وری نادرست از طبیعت و منابع آن است. دین مبین اسلام، همان‌گونه که ارتباط انسان با خداوند و جامعه انسانی را بیان کرده است، چگونگی ارتباط و نحوه رفتار انسان با طبیعت و حیوانات را نیز بیان نموده است. سیره اهل بیت علیهم السلام در ارتباط با طبیعت و حیوانات می‌تواند برای همه جوامع بشری راهگشا باشد.

این پژوهش سیره زیست محیطی اهل بیت علیهم السلام را مورد بررسی قرار داده است؛ مسأله‌ای که در عصر حاضر مورد توجه همه اندیشمندان و دوستداران محیط سالم برای زندگی آدمیان قرار گرفته است؛ چنان‌که سلامت محیط زیست در تعالیم اسلام و سیره

اهل بیت علیهم السلام نیز جایگاه خاصی دارد. در این تحقیق روشن شده است که اهل بیت علیهم السلام خودشان در سالم سازی محیط زیست فعالیت می کردند و اهتمام خاصی به کشاورزی و کاشت درختان و حبوبات داشتند و پیروان خود را نیز به احیای موات و کشاورزی، سفارش می کردند و آن را عبادت می دانستند و تلاش می کردند مردم را نسبت به خواص گیاهان آشنا کنند و با وضع قوانینی در حوزه آب و خاک، امنیت پایداری برای کشاورزان ایجاد کردند؛ چنان که با اشاره به مهم ترین حقوق حیوانات و جانداران، کمک شایانی به بقاء جانداران و حفظ نسل آنها نمودند.

بنابراین اکنون وظیفه ماست که این حقوق، روش ها و شیوه ها را آموخته و در حفظ و حراست از محیط زیست پیرامون خویش بکوشیم و آن را برای نسل های آینده حفظ نماییم.